

Η ψηλάφηση του θαύματος

Ορθοδοξία / Θεολογία

Ηρακλής Αθ. Φίλιος, Βαλκανιολόγος- Θεολόγος, Κληρικός της Ι.Μ. Σταγών & Μετεώρων

Αν και κανένα θαύμα δεν μπορεί να ψηλαφηθεί, εντούτοις επιλέγω τον όρο ψηλάφηση γιατί έχει να κάνει με τις ανθρώπινες αισθήσεις. Και ό,τι σχετίζεται με εκείνες, πραγματοποιημένες και ανεκπλήρωτες, σου δημιουργεί την αίσθηση της οικείωσης, η οποία εν τέλει ενσαρκώνει το βίωμα ως πνεύμα και όχι ως λόγο.

Δεν διαβλέπω κανέναν διφυσικό ανταγωνισμό ύλης και πνεύματος, είμαι όμως πεπεισμένος πως αρκούμαστε στη φτώχεια του πνεύματος και όχι των λόγων. Η φτώχεια είναι όρος δηλωτικός μιας έλλειψης κι επειδή η φύση του ανθρώπου ορέγεται τη γνώση, δεν μένει στην έλλειψη. Αντίθετα αναζητά το γέμισμα της, την απομυθοποίηση της αντίληψης που κατέστη απουσία στα όρια της σύγχρονης ειδωλολατρίας της ύλης.

Το θαύμα δεν μπορεί να ψηλαφιστεί. Αν καλούταν ο Berkeley να προσεγγίσει το θαύμα της γέννησης του Χριστού, τότε σίγουρα γελώντας, ίσως και με ειρωνική διάθεση, θα αποφαινόταν πως δεν αντιλαμβανόμαστε οτιδήποτε πέρα από τις αισθήσεις μας, αφού τίποτε δεν υφίσταται μόνο του παρά γίνεται αντιληπτό μέσα από τις ιδιότητες του όπως θα σημειώσει στην πραγματεία του πάνω στις αρχές της ανθρώπινης γνώσης. Έτσι όπως για εκείνον δεν υπάρχει το δέντρο στο δάσος όταν πέφτει και δεν ακούγεται κατά τον ίδιο φιλόσοφο ο θόρυβος της πτώσης, δεν υπάρχει η γέννηση του Θεού, η ενσάρκωση του, αφού οι αισθήσεις ως εμπειρία αδυνατούν να συλλάβουν το γεγονός που συντελείται σε συγκεκριμένο χρόνο και χώρο.

Εξακολουθώ να εμμένω στην απάθεια των αισθήσεων απέναντι σε ένα τόσο ανερμήνευτο γεγονός, σε ένα μυστήριο που συντελείται στο χώρο της φανέρωσης της Τριαδικής δόξας και φυσικά σε ένα μυστήριο που «σκανδαλωδώς χτυπάει την πηγή της ανθρώπινης εμπειρίας, ήτοι την αισθησιοκρατική αντίληψη των

συμβεβηκότων. Παρά το γεγονός ότι η ψηλάφηση προϋποθέτει την ύπαρξη και το θαύμα της γέννησης βρίσκεται πέραν την υπάρξεως, εντούτοις η ψηλάφηση είναι μία εκλεπτυσμένη έννοια, με ευγενική αρχοντιά, σμιλευμένη στη συνήθεια της ουσιώδους εμπάθουσας και όχι μιας επιπόλαιας επισκόπησης.

Είναι ωραία η αίσθηση της ψηλάφησης. Προσεγγίζεις προσεκτικά και καθολικά ένα πρόσωπο, ένα αντικείμενο, μία κατάσταση. Δεν πιάνεις, ψηλαφίζεις. Κι αν συμπεραίνεις κάτι, το πράττεις αφού έχεις ψηλαφήσει την καθολική παρουσία ενός προσώπου, αντικειμένου, γεγονότος όπως αυτό οριοθετείται στο ατελεύτητο του χώρου και του χρόνου. Μόνο που στην περίπτωση του θαύματος που συντελείται στη ζωή της Εκκλησίας, δεδομένων των υποστάσεων ενός πραγματισμού που δεν υφίσταται αλλά αναιρείται, η ψηλάφηση αναλώνεται στη βίωση γεγονότων του χθες που συναντούνται αρμονικά στο λειτουργικό σήμερα της ένσαρκης φανέρωσης του άσαρκου μυστηρίου.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας προσέγγισαν το μυστήριο της γέννησης του Θεανθρώπου, αυτό το υπερβατικό και ανερμήνευτο γεγονός, όχι μέσα από λογικούς συσχετισμούς και εννοιοκρατικές αντιλήψεις, αλλά ως θαύμα της θείας χάριτος. Σε περίπτωση που προσέγγιζαν το πρόσωπο του Θεού Λόγου φιλοσοφικά θα έπεφταν σε αίρεση όπως ο Άρειος, ο οποίος ταύτισε τον όρο «γεννᾶται» με το «γίγνεσθαι». Και αφού για τον Άρειο ο Θεός γεννάται, άρα και γίνεται. Και αφού γίνεται είναι κτίσμα και όχι Θεός. Αυτό όμως καταρρίπτει άμεσα το δόγμα περί θεότητας του Λόγου.

Όσο κι αν ο άνθρωπος διεισδύσει σε βάθος στο μυστήριο που ενσάρκωσε η ανθρωπότητα, εκείνο της ένσαρκης παρουσίας του Τριαδικού Θεού, δεν θα κατανοήσει, δεν θα αντιληφθεί και δεν θα εκφράσει. Προς μία τέτοια παραδοχή συνηγορεί ο Γρηγόριος Θεολόγος αυτός ο θαυμάσιος ποιητής Πατέρας που στην ΛΗ' Ομιλία του γράφει τα εξής λόγια αμήχανα και δηλωτικά μιας ανθρώπινης αδυναμίας για έκφραση των άδηλων και άρρητων. Τι μας λέει λοιπόν; «*Ὁ ἄσαρκος σαρκοῦται. Ὁ Λόγος παχύνεται. Ὁ ἀόρατος ὁρᾶται. Ὁ ἀναφῆς ψηλαφᾶται. Ὁ ἄχρονος ἄρχεται*». Πρόκειται για μία φανέρωση του άσαρκου Θεού που για αιώνες παρέμενε άγνωστος, απρόσιτος, απλησίαστος. Ένας Θεός ξένος πολλές φορές για τον άνθρωπο, αφανής και αδυσώπητος.

Αυτός ο Θεός πλέον ψηλαφιέται. Δεν γνωρίζεται. Ο άνθρωπος έχει γνώση της υπάρξεως και όχι του τρόπου υπάρξεως των τριών θείων προσώπων. Δεν προσεγγίζεται. Η ουσία Του που παραμένει απρόσιτη. Είναι ακατάληπτος, απερινόητος, και κάθε τι που δεν είναι. Δηλαδή στον Θεό ταιριάζει το «μη είναι» όπως θα πει ο Μάξιμος Ομολογητής. Αλλά πλέον με τη γέννηση Του, ο ίδιος είναι για τους ανθρώπους γνωστός και άγνωστος, αποκεκαλυμμένος και κεκρυμμένος,

«Deus secretus» και ταυτόχρονα «Deus publicus» όπως θα συνηγορούσε και ο ιερός Αυγουστίνος.

Κι επειδή η θεολογία της Ανατολικής Εκκλησίας έχει υψηλά νοήματα που εκφραστικά ντύθηκαν με έννοιες και όρους από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία (όπως ο όρος «Λόγος» που χρησιμοποιεί ο Ευαγγελιστής Ιωάννης και κατ' επέκταση οι Πατέρες της Εκκλησίας), το μυστήριο της ζωής και του θαύματος δεν εγκλωβίζεται σε δογματικές διατυπώσεις αλλά το δόγμα που είναι η ίδια η ζωή, αφού η ζωή προηγείται του δόγματος, βιώνεται στη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας και κατεξοχήν στο «μοναδικό» ιερό μυστήριο της (οι υπόλοιπες λειτουργικές εκφάνσεις αποκτούν υπόσταση όταν εντάσσονται στο μυστήριο αυτό) Θείας Ευχαριστίας.

Τα γεγονότα των Αχράντων και Ζωοποιών Μυστηρίων σημαίνουν τη γέννηση, τη Σταύρωση, την Ανάσταση και φέρνουν τη Βασιλεία του Θεού στον χώρο του μυστηριακού σώματος. Εκεί όπου όλη η δόξα, η τιμή και η προσκύνηση ανήκει στον Θεό. Και καθώς η Εκκλησία δεν είναι ατομοκεντρική, ούτε ανυπόσταση, ούτε σώμα κοινωνιολογικών περιχαρακώσεων, η ψηλάφηση του Θεού που γίνεται για να γίνει ο άνθρωπος Θεός κατά τον Μ. Αθανάσιο (θεοποιηθῶμεν) έχει αρχή και τέλος την αγάπη.

Η αγάπη περνάει μέσα από τον άλλον, τον διπλανό μου, τον άθλιο, τον ξένο, τον τσαλακωμένο και αλήτη. Δεν μπορείς να αγαπάς τον Θεό αν δεν αγαπάς τον άνθρωπο. Και δεν μπορείς να αγαπάς τον άνθρωπο αν δεν αγαπήσεις τον Θεό με όλη την ψυχή και διάνοια. Οι άνθρωποι δεν έχουμε αγάπη. Μισούμε. Μισούμε παθιασμένα και εγκληματικά κάθε έναν που δεν είμαστε εμείς. Αποκόπτουμε κάθε έναν που δεν μας αγαπάει και αντί για αγάπη του δίνουμε μίσος, κακότητα. Δεν αγαπάμε τον Θεό με ησυχία και σιωπή. Κάποια στιγμή ένας ιερέας είπε πως χρειάζεται να δώσεις σιωπή και χώρο στον Θεό για να σου απαντήσει. Προφανώς ο Θεός εκεί κατοικεί και αρέσκεται εκεί να τριγυρνάει. Στη σιωπή και στο χώρο που του δίνεις.

Εύχομαι στους γονείς των παιδιών καλή δύναμη στην καλλιέργεια ψυχών. Στα παιδιά να μετατρέψουν την έκρηξη σε αγάπη. Στους κληρικούς μας να αναπαύονται και να ξυπνάνε στο δωμάτιο ψυχών που ζητάνε σωτηρία. Στους γονείς με παιδιά Α.Μ.Ε.Α. να τα ζήσουν στη χαρά της ζωής και όχι στο σκοτάδι ενός δωματίου. Σε όσους πάσχουν από την ανίατη ασθένεια ένα φιλί αγάπης που στάζει υπομονή Χριστού. Στα παιδιά που σβήνουν στις ουσίες ένα χέρι να το πιάσουν και να μην το αφήσουν όταν θα μάθουν να ζουν. Στους μοναχικούς ανθρώπους να νιώσουν μία γλυκιά παρουσία στα φώτα της χαράς των ημερών. Στις οικογένειες που θρηνούν τον χαμό ανθρώπων τους να αναπληρώνεται το κενό

με την παρουσία του Χριστού. Στους ανθρώπους που δεν τολμούν, που φοβούνται, που δειλιάζουν, που απογοητεύονται, εύχομαι να αγαπήσουν την αγάπη του Χριστού. Εύχομαι περισσότερος Χριστός, όλος Χριστός σε όλη τη ζωή. Τότε το επόμενο έτος θα είναι έτος όπου ο ουρανός θα γεμίσει βεγγαλικά διαρκείας. Έτος χώρου και σιωπής. Για να μιλήσει ο Θεός...

<http://bit.ly/2ivaGZe>